

Skotsk og finsk ungdom kommer dårligst ut

I hele Europa er det relativt høy arbeidsledighet blant de yngste arbeidstakerne. Men det er ikke det samme som at disse ungdommene er marginale i forhold til samfunns- livet ellers, her er det store europeiske forskjeller. Det viser en bred og sammenliknende europeisk undersøkelse, der blant annet norsk arbeidsledig ungdom er forholdsvis godt stilt, men mange har økonomiske problemer. I Sør-Europa er ledigheten særlig høy, men her fyller familien en viktig sosial støttefunksjon.

Torild Hammer

Dette prosjektet har vært finansiert av to kontrakter med EU-kommisjonen under det fjerde rammeprogram, i tillegg til nasjonal finansiering fra Norges forskningsråd.

Prosjektets hjemmeside: <http://www.isaf.no/nova/fou/Hammer/Unemployment.htm>

Ungdom er oftere arbeidsledige

I de fleste europeiske land er ledigheten blant ungdom betydelig høyere enn i den øvrige arbeidsstyrken, noe som innebærer økt risiko for marginalisering og sosial eksklusjon (European Commission 1994). I 2000 var ledighetsraten blant de unge ca. 16 prosent innenfor EU, mer enn dobbelt så høy som blant voksne arbeidstakere (7 prosent). Ledigheten er beregnet på grunnlag av arbeidskraftundersøkelsene (Labour Force Studies), og basert på prosent ledige av arbeidsstyrken som ikke inkluderer unge under utdanning. Arbeidsstyrken særlig blant de yngste, er relativt liten, og ledigheten vil dermed fremstå som høyere enn hvis vi beregnet ledigheten i prosent av alderskullet. Om lag 40 prosent av de ledige var under 25 år, selv om denne aldersgruppen kun utgjør 20 prosent av arbeidsstyrken. Ungdomsledigheten har økt de siste 15 årene på tross av en nedgang i ungdomskullene, og økt tid i utdanning i de fleste medlemslandene. EU-landene har nå cirka 7 millioner unge ledige, og 40 prosent av dem er langtidsledige, det vil si lenger enn ett år (OECD 2000).

Ledighetsnivået har gått noe ned i de senere årene i de fleste vesteuropeiske landene. Men både ungdomsledigheten og langtidsledigheten er fortsatt høy i noen land. Italia, Spania og Finland har fortsatt svært høy ledighet med spesielt høy langtidsledighet i Italia. Sverige og Frankrike er i en mellomposisjon, mens Danmark, Tyskland og Norge har lavere ledighet, særlig langtidsledighet. Ulike land har håndtert disse problemene på forskjellige måter, både når det gjelder arbeidsmarkedstiltak og velferdspolitik. I denne artikkelen vil jeg se på hvordan ulik velferdspolitik får konsekvenser for arbeidsledige unge og deres risiko for marginalisering i de ulike land.

Begrepet marginalisering betegner en mellomposisjon mellom inkludering og sosial eksklusjon (Halvorsen 2000). Marginaliseringsbegrepet har blitt mye benyttet i nordisk forskning, mens begrepet sosial eksklusjon i større grad brukes i Europa. Innenfor denne tradisjonen brukes sosial eksklusjon også som et begrep som beskriver en prosess med ulike dimensjoner (Room 1995) på samme måte som marginalisering. Her vil jeg definere sosial eksklusjon på samme måte, i den forstand at hvis det forekommer marginalisering langs alle dimensjoner kan en snakke om sosial eksklusjon. De ulike dimensjonene jeg her vil undersøke, er sammenhengen mellom arbeidsledighet og økonomisk marginalisering, sosial marginalisering og politisk marginalisering.

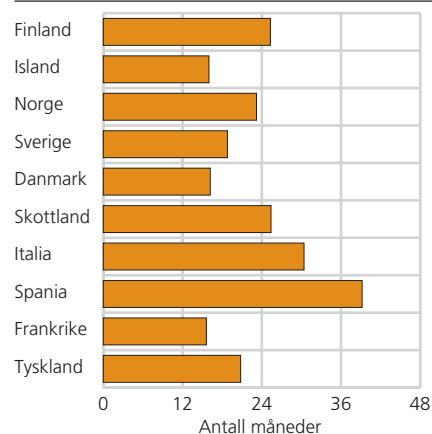
Arbeidsledighet innebærer en marginal posisjon på arbeidsmarkedet, men ikke nødvendigvis en økonomisk marginalisering. Likeledes kan en person være økonomisk marginalisert som arbeidsledig, men ikke sosialt eller politisk marginalisert. Er unge arbeidsledige i Europa økonomisk, sosialt og politisk marginalisert? Er det forskjeller mellom ulike land i Europa?

Flest ledige i Finland, Skottland og Sør-Europa

Selv om utvalgene ble trukket etter de samme kriterier i hvert land, var de unges erfaring med ledighet svært forskjellig. Ulikhetene gjenspeilte ikke bare ledighetsnivået, men også ulike strukturelle trekk i arbeidsmarkedet. Figur 1 viser samlet ledighetserfaring i antall måneder. Dette er målt ved intervju tidspunktet som samlet ledighet etter avsluttet skolegang.

Den lengste ledigheten i Nord-Europa finner vi i Skottland og Finland. Ledighetsnivået var mye høyere i Finland enn i Skottland, men andelen langtidsledige var omtrent den samme i de to landene. Figuren viser at samlet ledighet var høyest i Sør-Europa. Vi ville ha forventet høyere ledighet i Italia enn Spania, men det var færre ledige i Italia, fordi mange var under utdanning. Dette skyldes delvis utformingen av ledighetsregisteret i Italia som i praksis er et jobbsøkerregister, og derfor også inkluderer jobbsøkere under utdanning. Men også korrigert for dette, var andelen under utdanning i Italia høyere enn i de øvrige land. Kun 15 prosent hadde funnet ordnært arbeid. Figur 1 viser deres situasjon i og utenfor arbeidsmarkedet ved intervju tidspunktet, ett år etter at de var registrerte som arbeidsledige.

Figur 1. Totalt samlet ledighet, antall måneder i de ulike land

Kilde: Youth unemployment and social exclusion in Europe (YUSE).

Data og forskningsdesign

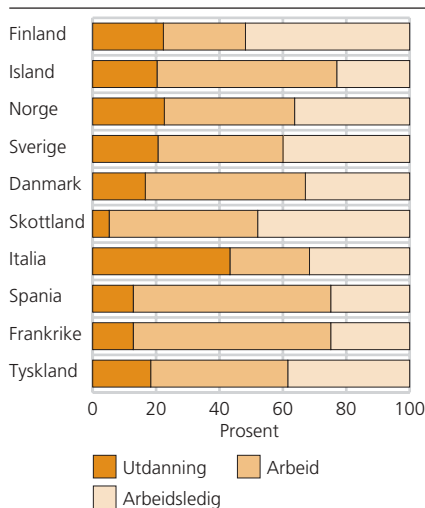
Representative utvalg av unge arbeidsledige ble trukket ut fra de nasjonale arbeidsledighetsregistrene i ti land. De unge var i aldersgruppen 18 til 24 år, og hadde vært arbeidsledige i minimum tre måneder i løpet av første halvår. Utvalget består derfor av nærmere 17 000 unge som, da de ble intervjuet 12 måneder senere, var i ulike posisjoner på arbeidsmarkedet. Noen var i fulltidsarbeid, andre var fortsatt arbeidsledige, mens andre igjen enten var i utdanning, hjemmearbeidende eller i arbeidsmarkedstiltak.

I Sverige besto utvalget av 3 998 unge arbeidsledige (svarprosent 63), i Finland besto utvalget av 2 386 personer (svarprosent 73), i Island 2 280 personer (svarprosent 60), i Danmark 1 540 personer (76 prosent), i Norge 2 000 unge (56 prosent), i Tyskland 3 000 personer (svarprosent 65), i Spania 5 000 personer (svarprosent 52), i Frankrike 4 000 personer (svarprosent 51), i Italia 1 590 personer (det er vanskelig å beregne svarprosent). I Italia ble det foretatt et klyngeutvalg av to regioner, Veneto og Campania. For mer inngående beskrivelse, se Hammer 2003a, appendix 1.

Analyse av frafallet basert på registerdata i Norge viste ikke noe skjevt frafall verken når det gjaldt utdanningsnivå, varighet av ledighet, arbeidserfaring, andel uten relevant arbeidserfaring eller relevant utdanning, andel som hadde mottatt dagpenger, alder, kjønn eller fylke (Hammer 2003a). Når det gjelder de øvrige land fikk vi dessverre ikke anledning til å koble survey-data til register-data, bortsett fra Sverige hvor man heller ikke fant noe skjevt frafall av betydning (Carle og Julkunen 1998).

Det tar lang tid å samle inn data i ti land og tidspunktet for datainnsamlingen varierer derfor mellom landene. I Sverige, Danmark, Island og Finland ble data samlet inn i 1995/96, i Norge i 1995/97, i Skottland i 1997/98, i Italia, Spania, Frankrike og Tyskland i 1999/2000.

Figur 2. Aktivitet på intervju tidspunktet

Kilde: Youth unemployment and social exclusion in Europe (YUSE).

De høyest utdannede vender tilbake til utdanning

Skottland skiller seg ut ved at så få hadde vendt tilbake til utdanning. Likevel hadde flere funnet arbeid i Skottland sammenliknet med Finland. Svært mange hadde funnet arbeid i Spania sett på bakgrunn av den høye ledigheten her. Dette skyldes de store endringene på det spanske arbeidsmarkedet de senere år, med et stort innslag av midlertidige ansettelser. I Italia var det svært mange i utdanning. Mange fortsetter i utdanning fordi det ikke er arbeid å få, og venter med å begynne i arbeid til de har fått en passende jobb - såkalt "venteledighet". Hvis vi analyserer sannsynligheten for å finne arbeid eller å begynne i utdanning, finner vi at det var de med den høyeste utdanning før ledigheten som vendte tilbake til utdanning. Med andre ord, det var ikke slik at de med lav utdanning forsøkte å øke sin konkurransevne ved å bøte på manglende kvalifikasjoner (Hammer 2003b).

Økonomisk marginalisering: Best ytelser i nord

En stor forskjell mellom Sør- og Nord-Europa ligger i de ulike strategiene for offentlig og privat forsørgelse av arbeidsledige unge. De nordiske velferdsstatene gir relativt generøse støtteordninger, mens i sør har svært få unge rettigheter til ledighetstrygd eller sosialhjelp. Ifølge arbeidsmarkedsundersøkelser (Labour Force Studies) hadde kun 20 prosent av de unge ledige i Italia rettigheter til ledighetstrygd sammenliknet med 40 prosent i gjennomsnitt innenfor EU (Eurostat 1997). I Spania har kun 17 prosent av de registrerte ledige under 25 år krav på dagpenger (INEM 1997), i Frankrike 36 prosent (UNEDIC 1995). I de nordiske land varierer denne andelen mellom 60 og 75 prosent, med unntak av Finland hvor bare 28 prosent mottok ledighetstrygd som forsikret¹ (Carle og Julkunen 1998). Kompensasjonsnivået varierer også. I Storbritannia har de unge krav på "job seeker allowance" som er en behovsprøvet ytelse som er svært lav sammenliknet med Skandinavia, og mer på samme nivå som sosialhjelp eller ledighetstrygd for de ikke-forsikrede her. I Danmark får de ledige 90 prosent av tidligere inntekt (opptil £ 1 150 per måned), mens i Italia har dette nettopp blitt hevet til 40 prosent (opptil £ 575 per måned). Italia er imidlertid forskjellig ved at ledighetstrygden ikke er direkte avhengig av tidligere inntekt, men av det tidligere arbeidsforholdets karakter (sektor, bedriftsstørrelse, type arbeidsrelasjon). Arbeidere i små bedrifter og i de fleste servicebedrifter får mindre i støtte enn i middels og større firmaer.

Indeks for økonomisk marginalisering

Spørsmålene er som følger: Har du i løpet av de siste 12 månedene på grunn av økonomiske årsaker vært tvunget til å unnvære følgende ting: Spise en varm middag, kjøpe klær som du selv eller noen andre i din familie trenger, betale husleie eller andre regninger i tide, gå på kino, teater, konserter og liknende, be venner hjem, reise på besøk til venner eller slektninger som bor på et annet sted, kjøpe en presang til noen, reise på ferie, abonnere på en avis, holde på med en hobby eller fritidssysse, gå på restaurant eller pub. Svarene var skåret fra en (ofte) til tre (aldri) og indeksen er kodet som en "dummy variabel" for hvert spørsmål (ofte = 1, øvrige svar = 0. Cronbach's alpha = 0,85, gjennomsnitt = 0,24, sd = 0,27).

Disponibel inntekt er målt ved følgende spørsmål: Hvor mye penger disponerte du siste måned etter skatt? (Ta med alle inntektskilder slik som lønn, lån og offentlige støtteordninger.)

Inntekt i euro er justert for kjøpekraftsparitet for 1998 korrigert for konsumprisindeks basert på informasjon fra Statistisk sentralbyrå og Eurostat.

Familien kompenserer i sør

Det er innlysende at konsekvensene av ledighet vil være avhengig av de unges økonomiske situasjon. I Danmark, med generøse dagpenger og høy dekningsgrad, vil de unge ha muligheter til å flytte hjemmefra til tross for ledigheten. Spania og Italia på den annen side representerer sterkt familieorienterte kulturer. En komparativ undersøkelse viste at i Italia bodde 95 prosent av unge i alderen 16 til 24 år hos foreldrene mot 45 prosent i Danmark (Heath og Miret 1996) og 52 prosent i Frankrike (Barailler og Werquin 1997). Forskning viser også at unge arbeidsledige menn blir boende lenger i foreldrehjemmet i Nord-Europa (Wallace 1986, Hammer 1996) og i Spania (Navarro 1994, Bahr mfl. 1995) enn arbeidsledige kvinner.

Den økonomiske situasjonen er også klart relatert til trivsel og mental helse blant arbeidsledige (Alvaro og Gurrido 2003).

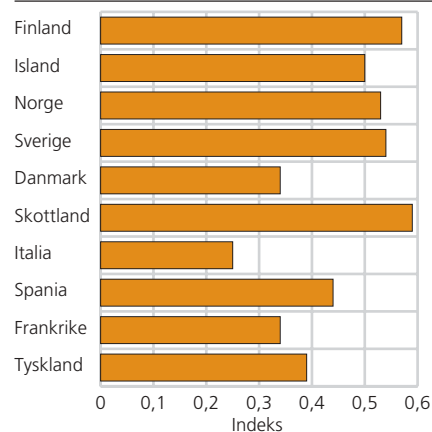
Vi har brukt forskjellige mål for økonomisk situasjon slik som disponibel inntekt per måned, i tillegg til 11 spørsmål om økonomiske problemer. Dette har gitt en indeks for økonomisk marginalisering, se boks.

Figur 3 viser økonomiske problemer i de ulike land. Ifølge figuren er det finske og skotske ledige som møter flest økonomiske problemer. I Italia er de unge forsørget av foreldrene (91 prosent lever med foreldre) og i Danmark mottar de generøs økonomisk støtte. I Skottland bor flere blant de unge med foreldrene (63 prosent) enn i Finland (33 prosent), vi hadde derfor forventet at de ville hatt en bedre situasjon. Konsentrasjonen av arbeidsledighet og deprivasjon i britiske hushold innebærer imidlertid at å bli forsørget av foreldrene ikke gir tilstrekkelig økonomisk støtte. Vi finner høyest ledighet blant foreldrene i Skottland hvor 50 prosent noen gang hadde vært arbeidsledig, mot 30 prosent i Finland og kun 15 prosent i Norge.

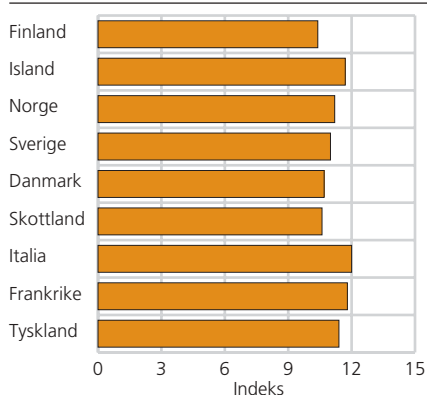
Figur 3 viser også at de norske arbeidsledige hadde en vanskelig økonomisk situasjon. Analyser viste at kontrollert for ledighetskarriere og offentlige og private overføringer, oppga de norske ledige faktisk større økonomiske problemer enn de finske. Inntekten var derimot høyere (Hammer 2003a).

Kombinasjonen av fattigdom og deprivasjon i britisk hushold og et lavt nivå av offentlig støtte innebærer at britisk ungdom er en svært sårbar gruppe. I Finland er arbeidsledighetsnivået svært høyt for unge mennesker, og samtidig er det sterke sosiale normer som forventer at unge mennesker forlater foreldrene ved ung alder. De fleste ledige her er førstegangs jobbsøkere, så dekningsgraden av dagpenger er relativt lav. I vårt utvalg hadde kun 28 prosent mottatt arbeidsledighetstrygd siste år (Hammer 1999). Dette innebærer at de kun har krav på sosialhjelp eller dagpenger for de ikke forsikrede, som er omtrent på samme nivå som "job seeker allowance" i Storbritannia. Det høye nivået av økonomisk deprivasjon blant skotske og finske ungdomsledige, viser at de faller mellom stoler. De mottar ikke adekvat offentlig støtte, og de er heller ikke forsørget av foreldrene. Ikke engang i Finland, som jo representerer en nordisk universalistisk velferdsmodell, har de unge arbeidsledige krav på en mer generøs støtte. Hvis vi ser på disponibel inntekt blant de arbeidsledige, finner vi omtrent de samme resultatene. Skotske og finske unge har en lavere inntekt enn i de øvrige land. Unntaket er Italia som har en veldig lav inntekt, men her blir de altså forsørget av foreldrene.

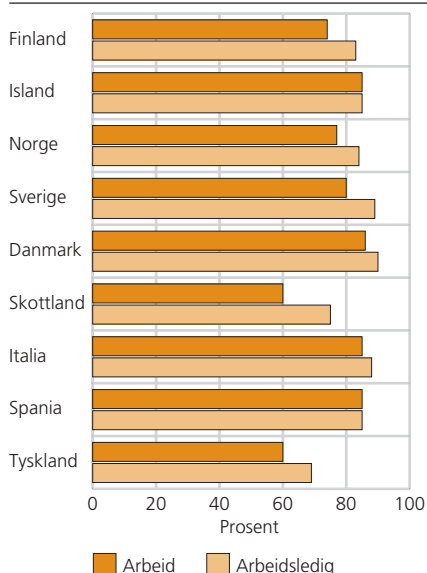
Figur 3. Økonomiske problemer, indeks

Kilde: Youth unemployment and social exclusion in Europe (YUSE).

Figur 4. Sosial kontakt blant de arbeidsledige i de ulike land

Kilde: Youth unemployment and social exclusion in Europe (YUSE).

Figur 5. Andelen som stemte ved siste valg blant dem i arbeid og de arbeidsledige ved intervju tidspunktet

Kilde: Youth unemployment and social exclusion in Europe (YUSE).

Sosial marginalisering: minst sosial kontakt i Skottland og Finland

For å måle sosial marginalisering har vi inkludert spørsmål om venners og foreldres emosjonelle og instrumentelle støtte. Det er også spurt om hvor ofte de møter familie og venner eller en partner i løpet av en vanlig uke. På denne bakgrunn har vi konstruert en indeks. Figur 4 viser frekvensen av sosial kontakt blant arbeidsledige ungdom i de ulike land.

Som vi ser av figur 4, finner vi høyest grad av sosial kontakt i Sør-Europa, og lavest i Skottland og Finland. Unge arbeidsledige i disse landene er altså både økonomisk og sosialt marginalisert sammenliknet med øvrige land. De norske arbeidsledige skårer derimot ganske høyt på sosial kontakt.

Politisk marginalisering

Når vi studerer politisk deltakelse, er det viktig å differensiere mellom ulike politiske instrumenter eller strategier, slik som regulære og irregulære kanaler for politisk aktivitet. Politisk deltakelse, slik som å stemme ved valg og ta en aktiv rolle i fagbevegelser eller politiske partier, kan bli karakterisert som regulære aktiviteter, mens deltakelse i demonstrasjoner, boikott, okkupasjoner og det å skrive under på underskriftslistene kan sees som eksempler på irregulære politiske aktiviteter. Dette er et problem som har vært særlig diskutert i generell forskning og spesielt når det gjelder ungdomsforskning. Det har blitt vist på basis av Eurobarometerdata at unge arbeidsledige i Europa viser større grad av mistillit til det politiske system enn andre unge mennesker (Bay og Blekesaune 2002). Bynner og Ashford (1994) fant at arbeidsledige unge var mindre interessert i politikk og hadde lavere sannsynlighet for å stemme ved valg sammenliknet med de i arbeid. Disse funnene har også blitt bekreftet fra andre studier i Storbritannia. Disse studiene er imidlertid begrenset til Storbritannia, og i en komparativ studie basert på alle EU-landene, fant Bay og Blekesaune (2002) at slike forskjeller mellom arbeidsledige og ungdom i arbeid var mye større i Storbritannia enn i de øvrige europeiske land. Mistilliten så ut til å være særlig høy blant arbeidsledige ungdom i Storbritannia og lavere i Skandinavia. En rimelig forklaring kan være at det har vært gjennomført forskjellig velferdspolitik i disse landene for å møte problemene til arbeidsledige unge (Hammer og Carle 2003).

Politiske aktiviteter

Irregulære politiske aktiviteter:

- Skrive under på en underskriftskampanje
- Delta på boikotter, kjøpestreiker
- Delta i lovlige demonstrasjoner
- Delta i ulovlige streiker
- Okkupere bygninger eller fabrikker
- Bære jakkemerke for å vise støtte i et spørsmål

Regulære politiske aktiviteter:

- Stemme ved valg
- Delta i møte arrangert av politisk parti
- Delta i møte arrangert av en faglig organisasjon
- Delta i møte arrangert av annen organisasjon

Vi har konstruert en additiv indeks bestående av irregulære og regulære politiske aktiviteter med en rekkevidde mellom 0 og 1.

Minst politisk aktivitet i Skottland, Finland og Tyskland

Vi fant lavere politisk aktivitet blant de som var arbeidsledige ved intervjutidspunktet sammenliknet med dem i arbeid eller utdanning. Figur 5 viser andelen som hadde stemt ved siste valg blant de arbeidsledige sammenliknet med de som hadde funnet seg arbeid.

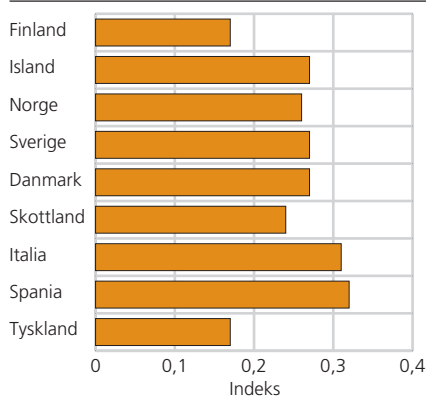
Andelen som hadde stemt blant de arbeidsledige, var meget lav i Skottland og Tyskland, og forholdsvis lav i Finland. Resultatene er i samsvar med den generelle utvikling vi har sett de senere år med meget lav valgdeltakelse blant unge i Storbritannia og Tyskland. I tillegg har de arbeidsledige en enda lavere deltakelse enn de som er i arbeid. Dette gjelder også annen politisk deltakelse. Vi har spurt om de noen gang har deltatt i et utvalg politiske aktiviteter, se boks.

Figur 6 viser fordelingen av politisk aktivitet blant arbeidsledig ungdom i de ulike land. Finske, skotske og tyske ledige unge var klart mindre politiske aktive enn i de øvrige land, men skotske unge var mer aktive i irregulære aksjoner enn i Tyskland og Finland.

Konklusjon

Hovedfunnene i denne studien er at svært få unge arbeidsledige mennesker var sosialt ekskludert, ikke engang i land med ekstremt høy ledighet slik som i Italia og Spania. Vi har identifisert sårbare og marginaliserte grupper, men ikke grupper som var sosialt ekskludert i den forstand at de var marginalisert langs alle dimensjonene. Men det er viktig å understreke at vår studie kun omfatter registrerte arbeidsledige unge. Det er mulig at de som ikke registrerer seg på arbeidskontoret har en vanskeligere situasjon enn de som faktisk er re-gistrert. De unge arbeidsledige, og særlig de som hadde erfart økonomiske problemer, hadde imidlertid en høyere risiko for marginalisering på noen områder. Resultatene fra vår studie viser at særlig skotske og finske arbeidsledige unge hadde en spesielt vanskelig situasjon. Selv om arbeidsledighetsnivået var høyt i Sør-Europa, var disse unge vel forsørget av sine foreldre. Og selv om arbeidsledighetsnivået var mye lavere i Skottland, var andelen langtidsledige unge nesten like høy i Skottland som i Finland og Sør-Europa, land med et mye høyere generelt arbeidsledighetsnivå. Videre så betyr den høye arbeidsledigheten blant foreldre til skotske arbeidsledige, at arbeidsledigheten ser ut til å berøre skotske hushold og marginale grupper, noe som tilsier en kumulativ utvikling av problemer over tid. Vi fant også lavere politisk og sosial aktivitet hos de ledige i Skottland og Finland, særlig blant de langtidsledige (Hammer og Carle 2003). På den annen side hadde danske ledige det bedre enn noen andre i Europa.

Figur 6. Politisk aktivitet blant arbeidsledig ungdom i de ulike land. Rangert

Kilde: Youth unemployment and social exclusion in Europe (YUSE).

¹ I Finland er det på samme måte som i Sverige og Danmark krav om medlemskap i en forsikringskasse for å ha krav på ledighetstrygd. De som ikke er forsikret har likevel i Finland og Sverige krav på noe støtte som ikke-forsikret, men satsene her ligger mye lavere.

Referanser

- Alvaro og Gurrido (2003): *Economic hardship, employment status and psychological wellbeing of young people in Europe*. i Hammer, T (red) *Youth unemployment and social exclusion in Europe*. Bristol: Policy Press, s. 173-192
- Bahr, H. M., J.H. Déchaux, og K. Stiehr (1995): *Evolución de los vínculos familiares: Padres e Hijos Adultos*. En S. Langlois And S. Del Campo (Ed.). *Convergencia o Divergencia*. Bilbao. BBV.
- Barailler C. og P. Werquin (1997): *School to work transitions. What can be learned from ECHP ?* Working paper of the European research Network on Transition in Youth, Dublin, September.
- Bay, A.H og Blekesaune, M. (2002) Youth, Unemployment and Political Marginalisation. *International Journal of Social Welfare*, 11,2,132-139
- Bynner, J. og S. Ashford (1994): 'Politics and participation: Some antecedents of young people's attitudes to the political system and political activity', *European Journal of Social Psychology*, 24, 223-236.
- Carle, J. og Julkunen, I. (red.) (1998): «Young and unemployed in Scandinavia - a Nordic comparative study». The Nordic Council of Ministeries. Copenhagen : Nord 1998:
- European Commission (1994). *European Social Policy*. A White Paper COM(94) 333 of 27 July.
- Eurostat (1997): *Labour Force Survey*. Principal results 1996.
- Hammer, T. (red.)(2003a): *Youth unemployment and social exclusion in Europe*. Bristol: Policy Press
- Hammer, T. (2003b): The probability of re-entering education among unemployed youth. *British journal of sociology in education*. 24,2,209-223
- Hammer, T. (1999): The influence of different compensation levels of unemployment benefits on job chances among unemployed youth. A comparative study of the Nordic countries. *Acta Sociologica* 42:2, 123-134.
- Hammer, T. (1996): Consequences of unemployment from youth to adulthood in a life course perspective, *Youth & Society*, 27 ,4, 450-468.
- Hammer, T. og J. Carle (2003): Welfare and citizenship among unemployed youth in Europe. *Sendt Acta Sociologica*.
- Halvorsen, K (2000): Sosial eksklusjon som problem- En kritisk vurdering av begrepet sosial eksklusjon, med spesiell referanse til dagens Norge. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 3,3, 157-171
- Heath, S. og P. Miret (1996): *Living in and out of the parental home in Spain and Great Britain: A comparative approach*. Cambridge group for the History of Population and Social Structure. Working paper Series: 2/96. Department of Sociology, University of Manchester, UK.
- INEM (1997): Instituto Nacional de empleo (National Employment Institute- *Official Statistics*.

Navarro, M. (1994): *Relaciones de parentesco*. En S. del Campo (Ed.). *Tendencias Sociales en España (1960-1990)*. Bilbao: BBV. Vol. I pág. 151-159.

OECD (2000): *Education at a glance. OECD Indicators*. The Centre for Educational Research and Innovation. Paris:OECD.

Recotillet og Werquin (2003): *Recurrence of youth unemployment: a longitudinal comparative approach* i Hammer, T (red) *Youth unemployment and social exclusion in Europe*. Bristol: Policy Press, s 67-82.

Room, G. (red.) (1995): *Beyond the Threshold. The measurement and Analysis of Social Exclusion 20*: Bristol: Policy Press .

UNEDIC (1995): *Bulletin de liaison* (Official Statistics)

Wallace, C. (1986): *From girls and boys to women and men: The social reproduction of gender roles in the transition from School to (un)employment*. In Walker, S, Barton, L (ed) *Youth, Unemployment and Schooling*. London: Open University Press.

Generøs økonomisk støtte med høy dekningsgrad gjorde det mulig for dem å flytte hjemmefra på tross av arbeidsledigheten. De rapporterte også lavere økonomisk deprivasjon, bedre mental helse, og flere hadde kommet seg tilbake i arbeid sammenliknet med for eksempel de norske ledige hvor ledighetsnivået var det samme (Hammer 1999).

Finske og skotske ledige opplevde altså marginalisering langs ulike dimensjoner. De var både økonomisk, politisk og sosialt marginalisert sammenliknet med arbeidsledige unge i andre land. Vi fant også at alder ved første ledighetsperiode hadde stor betydning for senere arbeidsledighetskarriere, jo yngre – jo vanskeligere (Recotillet og Werquin 2003). Situasjonen i Skandinavia (Norge, Sverige og Danmark) var bedre enn i de andre land vi studerte. Ungdomsgarantien som har vært implementert i disse landene har langt på vei sikret utdanning eller arbeid for alle under 20 år. Vår anbefaling har vært at en slik ungdomsgaranti bør gjennomføres i EU-landene i tråd med siste utgave av EUs politiske anbefalinger "Employment Guidelines". Dette er særlig viktig i Storbritannia og Finland. I Storbritannia forlater nesten 30 prosent av hvert årskull skolen i en alder av 16 år, ofte uten alternativer, og i Finland var de fleste ledige førstegangs jobbsøkere i alderen 18 til 20 år. En ungdomsgaranti ville gjøre situasjonen lettere for unge ledige og deres familier.